

List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku, Ako (153) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista po-teče naročnina. Prosi-mo ponovite jo takoj.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879. Office: 2146 Blue Island Ave. "Delavci vseh dežela, združite se".

Štev. (No.) 152.

Chicago, Ill., 9. avgusta (August), 1910.

Leto (Vol.) V.

Štrajk premogarjev v državi Illinois.

Zmaga, popolna zmaga se nagiblje na strani štrajkujočih premogarjev v državi Illinois. Odprto moramo priznati, da so odbor-niki premogarske organizacije v državi Illinois dobri taktičarji. To pomeni, da razumejo, kako je treba voditi boj proti združenim silam lastnikov premogokopov, ako se hoče izvojevati zmago. Pa tudi štrajkujoči premogarji so v tem boju neomahljivi; trdno zahtevajo, da lastniki premogokopov priznajo njih opravilne zahteve in predloge, ki jih je sprejela konvencija premogarjev v Peoria, Ill.

V začetku boja so bili lastniki premogokopov složni. Nobeden ni hotel priznati zahteve organiziranih premogarjev. Ko so pa lastniki premogokopov uvideli, da so organizirani premogarji složni, so prihajali posamezni in izrekli, da podpišejo pogodbo z organiziranimi premogarji in s tem priznajo zahteve in predloge, ki so jih stavili in sprejeli zastopniki organiziranih premogarjev na konvenciji v Peoria, Ill. Drugim ošabnim zakrknim premogarskim baronom pa početje njih kapitalističnih tovarišev ni bilo všeč. Nekateri so imenovali svoje tovariše izdajice, drugi so pa spet priporočali vtopiti jih kot podgane v reki Mississippi. Ali te posve in grožnje niso imele vspeha. Število trdovratnih kapitalistov se je krečilo z vsakim dnem. Dan za dnem so posamezni premogarski kapitalisti izrekli, da hočejo mir z organiziranimi premogarji, in da priznajo zahteve organiziranih premogarjev na peoriški konvenciji za pravične in poštene.

Strah in trepet sta se naselila v dušah zakrknih lastnikov premogokopov. Uvideli so, da se bliža dan, ko bode moral zadnji premogarski baron ugrizniti v kisljo jabolko: priznati bo moral zahteve organiziranih premogarjev, če prav skrivoma preklinja organizacijo premogarjev in svoje kapitalistične tovariše, ki so že pred njim vrgli puško in koruzo in priznali do pičice vse zahteve organiziranih premogarjev, ako si zopet s kakšnim grdim sredstvom ne pomagajo iz zadrege.

Šli in najeli so zopet plačane obrekovalce, ljudi najnižje vrste, sploh ljudi, ki za svoje umazano življenje skrbijo s tem, da se prodajo vsakemu za vohuna, špijona, ki jih plača. To tolpo ljudi, z najnižjimi človeškimi instinkti so poslali med organizirane premogarje križem države Illinois, da zanesajo neslogo med organizirane premogarje. Misli in načrti za ta razdor so bili tako temni, da se ne morejo roditi v človeških možganih. Kaj takega zamore skovati le zli ali hudobni duh. Pa načrt se ni obnesel, dasi je dozorol v peklenških možganih.

Najeti špijoni so šli križem države Illinois, med štrajkujoče premogarje. Oznanjevali in sugestirali so: "Nepravilno, ne delavsko bratsko in neunijsko je, ako grede štrajkujoči premogarji delati k dotičnim podjetnikom, ki so podpisali pogodbo z organiziranimi premogarji, dokler je ne podpišejo vsi lastniki premogokopov. Hitro in popolno zmago se da doseči, ako grede vsi delati ali pa nobeden."

Ali ta zli naklep je bil tako prozoren, da je propadel že prve dni, ko so najeti špijoni pričeli s svojim delom. Organizirani premogarji so rekli: Mi smo butei in tepci, za kar nas smatrajo kapitalisti in njih najeti vohuni. Mi vemo, da vsako bitko dobimo od stopnje do stopnje. Še nikdar ni pri prvem strelu zbežala cela armada. Ako posamezni podjetniki podpišejo pogodbo z nami, je znamenje, da zmagujemo. Jemljemo pač postojanko za postojanko, in forto zo forto. Naši bratje pre-

mogarji, ki so že zmagali, ki so prisilili podjetnike v posameznih premogokopih, da so se podali, bodo skrbeli za nas, ki smo še v boju, da ne zmanjka streliva. Podpirali nas bodo z denarjem — ki je smodnik v današnjih gospodarskih bojih med kapitalisti in delavci — dokler ne zmagamo vsi, ne vzamemo zadnje kapitalistične postojanke, zadnje forte.

Kapitalisti so spoznali kmalu, da se je tudi ta naklep ponesrečil. Ali kapitalisti niso odnehali; šli so dalje. Po posredovalnih dvo-umnega značaja so namignili glavnemu odboru U. M. W. of A. (združenim ameriškim premogarjem) da so za spravo, ako se malo odneha od zahtev, ki so jih sprejeli zastopniki organiziranih premogarjev za državo Illinois na konvenciji v Peoria, Ill. Za to va-do je pa prijel Lewis, predsednik U. M. W. of A. in ž njim ves glavni odbor, ki ni imel pravice vtika-ti se v gospodarski boj med pre-mogarji in premogarskimi kapita-listi v državi Illinois, dokler ne pokličejo organizirani premogarji na pomoč. Takoj so zmašili nekakšne posredovalne predloge. Na videz krasne, v resnici pa tako okovane in zavite, da bi dolgo-trajni štrajk končal skoraj brez pridobitev za premogarje. Komaj je ta posredovalni spak zagledal beli dan, že so pisali kapitalistični dnevniki: Največja zmaga orga-niziranih delavcev v zgodovini ameriške republike, katero je iz-vojeval predsednik Lewis U. M. W. of A.

Kapitalistični dnevniki so su-gestirali nekaj pa obračali. Orga-nizirani premogarji v državi Illi-nois in njih odborniki so pa obr-nili. Rekli so: "Vaš predlog poj-de na splošno glasovanje. Štrajku-joči premogarji naj odločijo po-tom splošnega glasovanja, koliko je vreden posredovalni spak."

Premogarji so pričeli glasovati. Oddajali so svoje glasove, kot jih oddaja razredno zavedene delavce, kadar je v boju s svojim nasprot-nikom, s kapitalisti.

Tekom zadnjega tedna, ko gla-sujejo organizirani premogarji o posredovalnem nestvoru se čim dalje bolj čuje glas, da naj pred-sednik Lewis in vsi glavni odbor-niki U. M. W. of A. demisionira-jo. S 25 glasovi proti enemu gla-sujejo premogarji, da nočejo nič slišati o posredovalnem spaku, marveč da so za zahteve, ki so jih sprejeli njih zastopniki na pe-oriški konferenci. V istem raz-merju glasujejo tudi za demisi-jo Lewisa in glavnega odbora.

Lewisa je spreletel strah, ko je zvedel, kako se vrši splošno gla-sovanje, za kaj se izreka večina. Grozi zdaj z izvanredno konven-cijo. Prosto mu, ne boji se jo no-beden!

V državi Illinois je 72 tisoč do-bro organiziranih premogarjev. Nad tretjino jih že dela. Pa vsaki dan prihajajo novi podjetniki, ki podpišejo pogodbo. Zmagali bodo organizirani premogarji.

Za štrajk so se izrekle vse uni-je; naložile so svojim članom po-seben prinos. Res ni veliko, 4 do-larje na teden podpore v tej dobi druginje. Nekaj je pa vendar; človek se v dobi štrajka vsaj pre-živji skromno.

Sedaj naj bi pa premogarji od-nehali. Že mesec traja boj in zma-ga jim je gotova! Ne in tisočkrat ne, tu ni za odnehati. Premogarji bodite složni in edini!

Za zmago se imate v prvi vrsti zahvaliti le sebi in drugim organi-ziranim delavcem, svojim odbor-nikom v državi Illinois, ki vas z umno taktiko vodijo do zmage in pa delavskemu časopisju, ki vas podpira moralno s tem, da pobi-ja kapitalistične časnike, ki tro-sijo o štrajku laži v svet.

Bratje premogarji! Bodite složni, kot ste bili do sedaj! Ne verje-mite kapitalističnim lažnjivcem! In zmago, sijajno zmago na celej črti bode izvojevali v najkraj-ši dobi.

Iz delavskega sveta.

Po uradnem poročilu je med kaznjenci v zvezini kaznilnici v Leawensforth, Kans., največ ban-čnih klerkov in uradnikov. Zopet dokaz, kako moralen in poštenjaški je sedanji sistem profita in pri-vatnega lastništva.

Roosevelt v družbi z J. Mitche-lem je pred nekaj časom obiskal nekatere premogarske kraje v Pennsylvaniji. Informacije o po-ložaju premogarjev je pa iskal v farovžih odnotnih naselbin! V ti-ste kraje, kjer so premogarji na štrajku, pa dični Teddy ni šel. Zakaj, to mož s konjskimi zobmi že dobro ve.

V St. Louisu je par entuziaistov ustanovilo šolo, v kateri se bodo fantje in dekleta "pripravljali" za dober in srečen zakon (!). Pri-poročamo slovenskemu fajnmostru v Chicagu, g. Sojarju, da naj brž tja pošlje nekaj svojih novoporo-čenih ovčic, ktere se v "sve-tem" zakonu počutijo kakor ko-zi rogovi v torbi, kljub temu, da je on zakon "blagoslovil."

Klerikalizem v Španiji leži na smrtni postelji. Papež in njegova "sveta" banda se sicer trudi, da ga ohranijo pri življenju in v sta-ri premoči za vsako ceno — tudi če ga napojijo s človeško krvjo — toda ne gre; kar je starega, gnjilega in nadležnega, mora po-giniti. Ampak čudna je logika ka-toliških kolovodij in moralistov. Socialistom n. pr. očitajo, da so nasilniki in da stremijo za krvavo revolucijo, krvolitjem, nasilnim prevratom. A sedaj pa prihaja vest, da klerikalni kolovodje v Španiji s pomočjo Vatikana šču-vajo narod na civilno vojno, torej na nasilno krvolitje proti vladi, ktera pripravlja pot ločitvi cerk-ve od države. Ali je krvavo nasil-je upravičeno če ga vpripori "sveta" in "neomadeževana" cerkev? Ali je duhovnik — z bo-dalom in puško v roki — tudi la-hko anarhist? Ako ni, kdo so po-tem pravzaprav anarhisti? — namreč iz stališča pravovernega, miroljubnega in zakone spoštujo-čega katoličana.

— **Strokovnjaki**, ki potujejo po zapadu so izjavili, da boče žetev letos kot navadno bogata.

Izjava strokovnjakov dokazuje, da so bila prerokovanja o slabi letini vsled slane in suše, navadne kapitalistične laži, ki so jih trosili v svet špekulantje s pšenico in drugim sadežem, da bi tem ložje zvršili napad na ljudske žepe.

KAPITALISTIČNA ČASNIŠKA PODJETJA.

Kako naj postane časnik zani-miv? To je vprašanje o katerem se bavijo lastniki kapitalističnih časnikov in njih plačani vslužben-ci noč in dan.

Ali je časopisje sredstvo za vz-gojo, izobrazbo, ljudsko prosveto? Mar je prvoborec za ljudsko svobodo in pravice? To je neumnost! Pravi kapitalist. Kedo je neki ta-ko neumen? Ako bi bilo ljudstvo iz obraženo in zavedno, bi ne čit-alo kapitalističnih časnikov. In kakšen namen ima kapitalistično časopisje? Prav navaden: Napol-niti žep lastnikom kapitalističnih časnikov in obdržati ljudstvo v temi, da kronani lenuhi in milio-narji lahko živijo na ljudske troš-ke.

Zakaj zgradi kapitalist tvornico, v kateri delavci izdelujejo n. pr. hlačne gumbe? Gotovo ne radi tega, da bi ljudi oskrboval z gumbi — marveč jo je zgradil zavoljo profita. No, kapitalistu, ali človeku s kapitalističnimi načeli je pa vseeno, če trži s hlačni-mi gumbi ali časniki. Najbrž so pa hlačni gumbi bolj potrebni za kulturo, kot kapitalistični čas-niki.

Za članek, katerega skrupcajo in obelodanijo se nikdar ne gre. Profit in zopet le profit je me-ro-dajen za kapitalističnega časnika-ka. To je najvišji in odločilen namen. Seve je radi konkurence težko vselej doseči ta namen. Ali na srčco neumnost še ni umrla. Živila neumnost! vriskajo kapita-listični časnikarji. Ako bi prinašali znanstvene in izobraževalne članke in zahtevali od čitateljev več premisleka in paznosti pri čit-anju, tedaj bi bankrotirali s svojimi listi, pravijo kapitalisti.

Ljudstvo potrebuje lahko hrano, kakeršno lahko prebavi vsak po-hleven in ponižen špiisar. List mora biti interesanten. Na široko mora poročati o umorih, hudo-delstvih, teletu s tremi glavami, morski kači, morskih deklicah, prinašati mora romane a la Bera-čove skrivnosti itd.

Kakšna načela zastopajo kapita-listični listi? Nobena! Zameriti se nočejo nikomur. Ogibljejo se spretno povedati nekaj odločne-ga. Pri njih ne odločajo načela, marveč breznačelnost.

Le v slučaju štrajka so odločno na strani svojih razrednih tovari-šev — kapitalistov. Ta navidezna načelnost se prikazeva vselej, ke-dar gre za kapitalistične interese. Ali tudi ta dozdevna načelnost je posledica profita. Kapitalisti plačujejo in honorirajo mastno usluge kapitalističnih časnikar-jev. In ljudstvo pa čita te časni-ke in ne opazi, da ga kapitalistični časnikarji vlečejo za nos.

Ali kapitalistične časnike ne čitajo le špiisarji in nezavedni de-lavci. Čitajo jih tudi nekateri za-vedni in organizirani delavci. Ko-liko časa še?

SOCIALNA DEMOKRACIA IN VSELOVANSKI KONGRES.

V Sofiji je socialno-demokra-tična stranka dne 2. julja sklicala velik shod, ki se je bavil z vselo-vanskim kongresom. Poročala sta na njem sodruga Blagojev in Kir-kov. Shod je potem sprejel slede-čo resolucijo:

Takozvani neoslavizem, pod čig zastavo se sklicuje vselovans-ki kongres v Sofiji, ne prikazuje nič drugega kakor staroznano sredstvo ruskega absolutizma: Slavofilstvo, katero se je pred kratkim zopet oživilo za cilje pro-terevolucije na Ruskem ter za nje-govo osvojevalno politiko, in pa za cilje kapitalistične politike slovske buržoazije na Ruskem in na Avstro-Ogrskem.

Sklicani vselovanski kongres je podjetje ruskega absolutizma in slovske buržoazije na Rus-skem in Avstro-Ogrskem. Prvemu ima služiti, da pridobi zopet iz-gubljeni ugled med slovanstvom, zlasti med južnimi Slovani kot njih "osvoboditelj"; drugi pa za uspešen boj proti konkurenci avstrijsko-nemškega kapitalizma in da si uglađi pot za svoj gospo-darski vpliv, za prodiranje med slovske narode, zlasti na bal-kanskem polotoku.

Kakor zasleduje ruski absoluti-zem pod krinko "pokrovitelja" in "osvoboditelja" slovanstva nezajeto osvojevalno politiko, ta-ko meri tudi slovska buržoazija Rusije in Avstro-Ogrske pod krinko "kulturnega in gospodar-skega zedinjenja Slovanov" za isto osvojevalno politiko po poti gospodarskega podjarmljenja slovskih narodov.

Sklicanje vselovanskega kong-resa v Sofiji, ki se je izvršilo po sklepu v Peterburgu, pozdravlja bolgarska buržoazija brez razlike politične smeri z navdušenjem kot sredstvo, da utrdi rusofilsko poli-tično praznovanje med ljudstvom in da ž njim nadalje tlači ljud-stvo.

Z ozirom pa to sklepa današnji delavski zbor:

1. Protestirati najodločneje pro-ti igri ruskega absolutizma, proti igri temnih junakov ruske proti-revolucije in njihovih pomagačev

v Bolgariji, ki se izraža v skli-canju vselovanskega kongresa v Sofiji.

2. Izreka ruskemu bojujočemu proletariatu kot nositelju ruske re-volucije, katere interesi niso v no-beni zvezi z neslavizmom ruskega carizma in ruskoslovske bur-žoazije, svoje najtoplejše simpa-tije.

3. Naglašja svojo popolno raz-redno solidarnost z ruskim in vsem slovskim proletariatom.

4. Proti krvavi zastavi ruskega absolutizma in rusko-slovskega kapitalizma dviguje zastavo zdru-žitve slovskih narodov: Zastavo socializma.

5. Pozvilje delavstvo Bolgarske, da nastopa napram sklicanemu vselovanskemu kongresu in na-pram baharijam "napredne", ra-dikalne in širokovestne socialistič-ne inteligence" s popolnim zani-čevanjem, da se čim tesneje zdru-ži pod zastavo socialne demokra-cije in da neumnomo nadaljuje svoj samostalni boj proti ropar-skim namenom ruskega absolu-tizma in slovskega kapitalizma ter proti izdajniški politiki bol-garske buržoazije.

— **Vojaške begune** lovijo v Ameriki kot na ladijah podgane. Razlika je le ta: Na ladiji dobi za vsako vjeto podgano mornar pet centov; špijon za vbleglega ameri-škega vojaka pa petdeset dolarjev. Ako bi vlada imela vse tiste vojake, ki so pobegnili, bi se ji ne bilo treba bati vojne z Japonsko. Ker jih nima, rekrutov pa tudi ne dobi, razpisuje premije za vojaš-ke begune.

Mlad slovenski fant, ki si dr-žavljan te republike, ne hodi pro-stovoljno k vojakom, da ne boš nekega dneva begun, in da ne bo do na tvojo glavo razjavljali pre-mije, kot je v navadi za medveda in volkove v stari domovini.

— **V St. Louisu** so artilirali štiri siromake, ki so ukradli v mesnici košček mesa, da bi se najedli do sitega. Ker je pa med temi siro-maki eden sedem čevljev visok, bo sedaj kapitalistično časopisje pisalo ponosno: "V St. Louisu za-pirajo velike in male tatove!"

Kdor bo pa verjel tej kapitali-stični vesti, bo dobil v nebesih brezplačen sedež prve vrste. Kdor hoče po sili v nebesa, naj verjame kapitalističnemu časopisju. Po smrti ga čaka plačilo. Po svojih zmožnostih bo lahko pel fistel ali pa telečji bas v zboru kerubinov in serafinov. Ako človeka čaka ta-ka čast po smrti, potem že mora verjeti v kapitalistične laži.

Telečji bas pa fistel sovražijo na zemlji, ker fušata oba. V nebe-sih je pa vse v soglasju: še kri-stjanska žena, ki se je dala tri-krat ločiti zakonitim potom v ameriški republiki.

— **40 let** je minolo, odkar je rimski papež postal nezmotljiv. nastala je razburjenost, ko je ka-toliška cerkev leta 1870 skoz vati-kanski koncil proglasila sveča-no nezmotljivost papeža.

Katoliški nadškof Strossmayer, dobro poznat med slovskimi in hrvatskimi katoliki, ni verjel v ta humbug, ker je imel bolj zdra-ve možgane kot papež, njegovi podprepniki in njegov dvor. Ako bi Strossmayer ne zavzemal takrat tako odlično mesto v katoliški cerkveni organizaciji, bi ga bila katoliška cerkev izobčila kot kri-voverca. Ali katoliške cerkve z papežem na čelu je bilo strah pred Strossmayerjem, ker bi ž njim zgubila hrvatski narod, zaeno bi se pa znižal tudi Petrov vinar za "vbogega" jetnika v Vatikanu. Mogoče je Strossmayer, ki je bil talentiran in dalekoviden človek, nalažeje pozval papeža in njegove zajeđuhe na papeškem dvoru v areno s tem, da se je izjavil, da je papež podvržen vsem zmotam kot vsak navadni človek. Hotel je mogoče to je ugibanje — rešiti

Jugoslovane rimsko katoliške ver-ske tiranije.

In danes? Danes so škofje, ka-znoniki, župniki in kaplani navad-ni hlapci rimske kurije. Sramota! — — — za inteligente, ki so šest-najst let hodili v šolo, pa smatra-jo za svojega glavarja človeka, katerega so klečeplazni ljudje proglasili nezmotljivim.

Well, o tem bo še kateri ured-nikov pisal v "Proletarcu", pa ne duhovnikom v stari domovini, marveč ameriškim slovskim du-hovnikom v Ameriki.

— **Kako dela angleški kapital**, je razvideti iz naslednjih številk. V prvi polovici leta 1910 so an-gleški kapitalisti investirali 188 milijonov funtov šterlingov (pri-bližno štiri milijarde avstr. kron). Od tega kapitala je šlo v kolonije 60 milijonov; v britsko Indijo 44 milijonov; v Avstrijo 4. milijone; v Bolgarijo 3.6 milijonov; v Ru-sijo 2.6 milijonov; v Turčijo 1.3 milijonov; v Ameriko skoraj 36 milijonov; v Argentino 8 mili-jonov; v Brazilijo 11 milijonov itd. itd.

Ker angleški kapitalisti le ta-krat posodijo denar, če so gotovi, da ne bodo zgubili nič, lahko za-ključimo, da je skoraj ves svet; da so delavci vsega sveta podložni angleškemu kapitalističnim lenu-hom.

To dejstvo pa dokazuje jasno kot beli dan, da so na krivem po-tu tisti, ki se lovijo za borzuzne narodne fraze.

Kapitalizem je mednarodni, ra-di tega je treba tudi mednarodno nastopiti proti njemu.

SISTEM.

(Poročila kapitalističnih listov.)

— **Grafterji** v privatnih služ-bah se težje izmuznejo kakor pa grafterji v javnih službah, ktere navadno počastijo še s kakšno na-grado. Nedavno so prišli na sled velikanskim sleparijam v podru-žični upravi Illinois Central že-leznice, ktera je nadzorovala po-pravljanje vagonov. Mnogi urad-niki so ukradli sistematičnim po-tom poldrug milijon dolarjev. Ira G. Rawn, predsednik Mem-phis Car Co., kteri je na sumu, da je "delil" z drugimi grafterji, se je minuli teden ustrelil.

SIOVENC V SYGAN, PA. IN OKOLICI POZOR.

Vsem, ki se hočejo vpisati v slov. soc. klub št. 19. naznanjam, da se vrše seje vsako tretjo ne-deljo v mesecu. Začetek je ob 2. uri popoldne.

Na delavski praznik (Labor day) dne 5. sept. priredi klub ve-liko veselico s shodom. Na shodu bo govoril sodr. Jože Zavertnik, st. iz Chicage. Vspored priobčimo kasneje.

Za socializem
Louis Glazer, tajnik.

VSEM DELNICARJEM JUGO-SLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE.

Direktorij je sklenil na zadnji seji, da se pozovejo vsi delničarji, ki imajo delnice, da pošljejo svo-je delnice radi kontrole na uprav-ništvo "Proletarca". Istotako poz-ivilje direktorij vse tiste, ki so morda plačali delnice, pa jih niso dobili, da pismeno obvestijo o tem upravništvo "Proletarca."

Ta razglas je bil javen za devet-deset dni od tistega dne, ko se je razglasil. Po 90 dneh se bodo raz-dale delnice B. vsem tistim, ki so plačali delnice in upoštevali ta razglas.

Po 90 dneh se bodo vse druge delnice preklicale neveljavnim. Veljavne bodo le delnice B. Delničarji vpoštevalje ta raz-glas, da se kasneje ne bo nihče izgovarjal, da ni vedel za ta od-lok direktorija, če bo trpel škodo. Direktorij.

PROLETAREC
 LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
 LJUDSTVA.
IZHAJA VSAKI TOREK.
 Lastnik in izdajatelj:
 Jugoslovanska delavska tiskovna družba
 v Chicago, Ill.

PROLETARIAN
 Owned and published EVERY TUESDAY by
 South Slavic Workmen's Publishing Company
 Chicago, Illinois.

Glasiloslovenske socialistične
 organizacije v Ameriki.
 Frank Podilepec, President;
 John Petrich, Secretary;
 Frank Jančić, Treasurer.

Subscription Rates: United States and Canada,
 \$1.50 a year, \$2 for half year. Foreign countries
 \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS):
 "PROLETAREC"
 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

ADVERTISING RATES ON AGREEMENT.

Dopisi.
 Milwaukee, Wis.

Centeni urednik!
 Že zdavnaj sem imel namen pri-
 obiti dopis iz naše naselbine. Oda-
 laš sem vedno. Vzrok? Čakal
 sem, da se zjasni nekoliko položaj
 med nami. Ko sem opazoval delo
 raznih klubov in društev, nisem
 mogel priti do prave sodbe. Vedno
 sem slišal kaj novega glede dela
 za napredek in izobrazbo. Teško
 je bilo ustvariti si sodbo in kriti-
 zirati tukajšne razmere. Sedaj so
 se pa razvile stvari v toliko, da
 se lahko o njih govori javno. Po-
 kaže se lahko, kaj smo dosegli
 dobrega, kje so hibe in napake,
 pa kaj je še treba, da pojdemo po
 poti razvoja naprej v splošno do-
 bro vseh. Tukajšna slovenska na-
 selbina ima krepko podlago za
 razvoj socialistične ideje. Opusti-
 ti je le treba nekaj prevelika
 načela in početi s podrobnim in
 resnim delom.

Kaj nam pomagajo veliki načr-
 ti o slov. šoli, o veliki čitalnici
 itd. dokler narod v večini spi, se
 ne briga za izobrazbo in se ne
 zaveda, da ima trpin — delavec
 tudi pravico do človeškega živ-
 ljenja: za njega sije tudi vse o-
 živiljačne solnce in pravico ima
 do svežega zraka.

Delavec dela danes v zaduhem
 tvorniskem zraku, ki je poln raz-
 novrstnih bacilov. Tam dela, tri-
 pi, se muči in vstvarja bogatstvo
 za druge, dokler ga ti drugi —
 kapitalisti ne postavijo na cesto,
 da tam lahko pogine lakote v ce-
 stnem jarku, ker kapitalisti ne
 morejo črpati iz njegove delavne
 moči profita.

Mesto, da razni izobraževalni
 klubi: dramatično društvo "Adri-
 ja", "Zvon" in "Edinost" hodijo
 vsaki svojo pot in tako cepijo
 rojake v več strančič, kar pritis-
 ka pravi napredek k tlom, bi bilo
 pametnejše, da bi se združili v eno
 celoto, v kateri bi delali vsi z
 združenimi močmi za skupen cilj:
 združitev vseh rojakev v enem
 splošnem izobraževalnem društvu
 z raznimi odseki. Z energično agi-
 tacijsko delo dosežemo velik uspeh
 vsak rojak bo rad plačeval majh-
 nen mesečen donesek za splošen
 poduk in izobrazbo. Tudi podpor-
 na društva, posebno "Sloga" in
 "Balkan" bodo gotovo podpirali
 ta akcijo po svojih močeh.

Prvo naše delo naj bo: združite
 vseh izobraževalnih klubov v
 eno celoto. Za tem pa pojdimo vsi
 z uma svitlim mečem na delo. In
 vsak pravi socialist se raduje in
 veseli, ko vidi zdravo zrno v čla-
 nih teh klubov. Želje njegove hi-
 tije v prihodnost: združiti ta
 zdrava zrna v močno in krepko
 social. demokratično organizaci-
 jo, ki bi združila pod svojimi okri-
 ljem vse razredno zavedne rojake,
 ki bi zopet budili v življenje tope
 rojake, ki danes še spivajo duševno
 spanje. S tako agitacijo bi prido-
 bili kmalu lepo število naših brez-
 brižnih rojakov za mednarodno
 socialistično armado. Da združeni
 lahko dosežemo velikanske vspehe,
 je videti v delu posameznih klubov.

V času, ko je slov. naselbina še
 popolnoma spala glede napredka,
 so se zbrali posamezni zavedni
 močje in so pričeli z delom. Usta-
 novili so pevski klub "Zvon". Ni
 bilo dosti, a nekaj je vendar bilo.

Bil je prvi korak, prva budnica k
 resnemu delu.
 Priredili so prvo veselico. S tem
 so vzdramili rojake, da so pričeli
 uvidevati, da je treba nekaj stori-
 ti, da krasne besede: napredek,
 izobrazba in svoboda ne ostanejo
 le prazne morske pene. Kmalu je
 donela slovenska pesem, po nasel-
 binini in klicala rojake na resno
 delo. "Zvon" je šel krepko svojo
 pot naprej. Premagal je vse tež-
 koče: v njegov krožek so pa hi-
 teli vsi rojaki, katerim je bilo za
 proevit in napredek slov. nase-
 lbine v Milwaukee.

Naselbina je rastle. Zdaj se je
 pokazalo, da je treba še večjega
 dela, da si slov. narod pridobi v
 javnosti tisti ugled, ki ga imajo
 drugi narodi. Ustanovil se je
 tamburaški zbor "Adrija", in s
 pomočjo nekaterih drugih mož pa
 dramatični odsek istega imena.
 Temu odseku so se pridružili tudi
 tovariši "Zvona". Vsi so pa stre-
 mili za enim ciljem: z dramatič-
 nimi predstavami položiti temelj
 kasnejšemu delu.

Zbuditi pri rojakih zanimanje
 za izobrazbo, navdušiti jih za na-
 predek, priveriti jih do pravega
 pojmovanja politične in gospodar-
 ske svobode in pridobiti potreb-
 nih gmotnih sredstev za poznejše
 delo.

Po trudapolnem in požrtval-
 nem delu je ta klub dosegel svoj
 prvotni cilj. In to sedaj, ko je
 "Gospodarska zveza" dosegla že
 velike vspehe in je bila prisiljena
 obrniti se na tukajšna podporni-
 društva, da skupno prično z delo-
 m, ki mora naš narod dovesti
 do višje kulturne stopinje.

Gospodarska zveza je uvidila,
 ako hoče v resnici doseči napre-
 dek, mora v soglasju s podporni-
 mi društvi začeti z delom. In to
 delo mora biti izobraževalno. Le
 izobraženemu, duševno visoko sto-
 ječemu narodu je mogoče dvigniti
 se gospodarsko: združiti celo
 naselbino v eno celoto. S tem se
 postavi temeljni kamen nadaljnje-
 mu delu: ohraniti slov. narodno-
 nost, razredno zavednemu probu-
 jnost slov. narodu v Ameriki,
 splošno spoznavanju, da je v dušev-
 nem spanju pogin za Slovence v
 Ameriki.

Omenjena zveza je sklicala dne
 26. junija zastopnike tukajšnjih
 podpornih društev, da se posvetu-
 jejo glede zgoraj omenjenega. In
 njih zastopniki so razvili zelo ob-
 širen program, v katerem so bili
 preveliki in nejasni načrti. To je
 bilo menda krivo, da večina dele-
 gatorov ni popolnoma razumela to
 stvar. Mogoče je tudi vplivalo,
 ker so neki "modrijani" raznesli
 vest, da je namen zborovanja
 združiti vsa podporna društva v
 eno celoto, za kar je bilo tudi pre-
 cej navdušenja. O programu se
 je govorilo mnogo, morda še pre-
 več, kar je ostalo marsikaj neja-
 snega. Govorilo se je o napredku
 in izobrazbi, delali so načrte za
 novo izobraževalno društvo. Ni-
 hče se pa ni spomnil, da so takoj
 v začetku zašli s prave poti. Saj
 imamo že izobraževalne klube, ki
 delajo na polju izobrazbe in pro-
 svete. Kaj naj delajo obstoječi iz-
 obraževalni klubi, ako ustanovijo
 še eno izobraževalno društvo?
 Mar naj hodijo vsak svojo pot,
 da ne bomo imeli nikjer vspeha?

V slogi je moč! Z združenimi
 močmi lahko izvedemo oni veliki
 načrt, ki ga je izdelal L. Zakraj-
 šek. Ako bomo pa hodili vsakdo
 svojo pot, bodo vsi načrti ostali
 le skromne želje.

Ako smo združeni, bomo z gla-
 dališkimi predstavami, javnimi
 predavanji in z literaturo dosegli
 tudi tistih 70 odstotkov svojih
 rojakov v naselbini, ki se danes
 ne brigajo za nič, ki so duševno
 mrtvi.
 V Milwaukee imamo mnogo
 sposobnih mož za vsakovrstno iz-
 obraževalno delo. Le žal, da neka-
 tri posamezniki še preveč ver-
 jamejo v publicno narodnjaštvo bor-
 zažnih strank, ki ne prinaša maj-
 hnemu narodu drugega kot smrt.
 Borzuažne stranke so dokazale
 povsod širom sveta, kjer so narodi
 boji, da ne morejo rešiti narod-
 nega vprašanja, ker borzuažna
 stranka vsakega naroda v mejah
 svoje države ali dežele hoče po-
 tutiti narod v manjšini. Za pravi-
 čno rešitev narodnega vprašanja
 ja so le socialisti, ker priznajo v
 svojih programih in resolucijah,
 da ima vsak narod pravico brez
 obzira na deželne in državne meje
 do samodoločbe v narodnih vpra-
 šanjih.

Tudi v Milwaukee bolehamo
 gledale narodnega vprašanja. Posa-
 mezniki ne umevajo, kaj je narod-
 nost, s kakšnimi sredstvi je
 ohraniti narodnost. Ko je pevski
 klub "Zvon" razvil svojo zastavo,
 sem opazil nekatere pristne socia-
 liste pretakati krokodilove solze
 ob navduševalnih besedah. Besede
 so prenehale, pa zgnila je tudi
 navdušenost.

Upam, da se v kratkem obrne
 na boljše tudi v tem oziru. Saj
 večina pri "Zvonu" simpatizira s
 socialističnimi nauki: pri zadnji
 volitvi so glasovali vsi za socia-
 listično stranko. Radi tega sem
 osupnil, ko sem opazil, da se neka-
 teri zanimajo za laži narodnja-
 štvu mesto za pravo.

Laž je, gorostasna laž, da danes
 narod narodu želi pogin. Misli o
 zaslužnjem drugemu narodu kro-
 žijo le v možganih borzuažije, ki
 hoče s potujčenjem drugega nara-
 da pridobiti svojim izdelkom no-
 ve trge. Ljudje, ki delajo: delavci,
 kmetje, mali obrtniki ne pozna-
 je te duševne kuge, ki jim
 jo borzuažija sugestira in vsiljuje
 v svoj dobrobit.

Delavci, kmetje, mali obrtniki
 in drugi duševni delavci, ki so
 spoznali laž borzuažije o narodno-
 sti, pa pravijo: Dosti je hujskan-
 ja. Nam je vsakdo brat, ki mora
 samega sebe živeti z ročnim ali
 duševnim delom. In kot bratje,
 zahtevamo, da vsak narod ima sa-
 modoločbo v narodnih vprašanjih,
 ne glede, kje živi. Vi pa nočete
 tega, ker veste, če bi se narodi
 pobratili, da bi bilo konec kapita-
 lističnemu gospodarstvu na sve-
 tu, ne bi bilo več narodnih in
 mednarodnih modernih sužnjev,
 ki morajo delati za vas v tvorni-
 cah, premogokopih, železnica, pi-
 sarnah, sploh na suhem, na mor-
 ju, jezerih in rekah.

Poštiti lupi raznih narodnih
 strank se prepirajo v časnikih.
 Drug drugemu očitajo vandalske
 čine, mejtem ko so sami vandali,
 ker so vselej složni, kekar država
 zahteva novih davkov za morilno
 orožje in priprave, ki služijo drža-
 ti k tlom njih lasten narod, če za-
 hteva preglasno pravice in kruha.

Dosti o tem, ker upam, da bo
 vseeno moj skromen dopis pomagal,
 da se v Milwaukee kmalu
 združimo za pot k pravemu na-
 predku in do resnega dela.

Na delo rojaki! Dokažimo, da
 smo sposobni za delo, fraze o bor-
 zažnem lažinarodnjaštvu pa opu-
 stimo, če hočemo svoj narod pri-
 vesti k luči in svobodi.

F. N.
Frontenac, Kansas.
 Centeni sodrug!
 V naši naselbini in okolici raz-
 sava griža. Slaba pitna voda, vro-
 čina in druge okoliščine so krive,
 da te morilni ni pri v okom.
 Vsaki dan imamo 1-3 mrliče. Tu-
 di našemu rojaku J. Radelju, za-
 stopniku "Proletarca" je zgrabi-
 la ta morilka deset mesecev starega
 sinčka.

Dela tukaj ni dobiti. Delavci se
 selijo odtod. Vsled tega ne svetuje
 nikomur, da bi prišel sem, do-
 kler ne bo končan štrajk.
 Govorica se širi, da dobimo v
 kratkem skebe (garjevee). Jaz
 ne verjamem v to. To je najbrž
 govorec, s katero hočejo lastniki
 premogokopov ostrašiti organizirane
 premogarje.

Pa naj bo že kakor hoče, lažnja-
 va govorec ali resnica. Organizirani
 premogarji se ne bomo poda-
 li, pa nažari, če pride skebev ko-
 liker hoče.
 Vsem zavednim delavcem po-
 zdrav.
 Poročevalec.

La Salle, Ill.
 Centeni sodrug!
 Pred tednom dni smo imeli
 okrajno sejo za laselski okraj. Se-
 je so se vdeležili delegatje iz vseh
 mest in trgov v okraju. Slov. soc.
 klub iz La Salle sta zastopala dva
 delegata. Na okrajni seji smo po-
 stavili kandidate za jesenske volitve.
 Kandidatje so:
 Šerif . . . John Mlitch iz Peru.
 Okrajni blagajnik . . . Avgust
 Benson iz Streator.
 Okrajni sodnik . . . G. T. Ja-
 cobson iz Marsailles.
 Okrajni tajnik (county clerk)
 . . . E. C. Thomson iz Ottawe.
 Tajnik za potrdilno sodišče
 (Probate court) . . . John Me Ca-
 be iz Peru.
 Sodnik za potrdilno sodišče . . .
 A. W. Nelson, iz Streator.

Šolska nadzornica . . . sodru-
 ginja Sarah Benson iz Streator.
 Državni senator . . . Ira Car-
 penter iz Streator.
 Državni zastopnik (states re-
 presentative) . . . Duncan Mc
 Donald iz La Salle.
 Državnozborni poslanec . . .
 Thomas Johnson iz Streator.

Ako slov. premogarji in delavci
 v našem okraju res želijo dobro
 sebi in svojem, bodo v jeseni gla-
 sovali vsi za socialistične kandi-
 date.

Mislil, da je nepotrebno, da
 razobložim na drobno, kako deli-
 jo pravico delavcem, kekar prihajajo
 pred kapitalistična sodišča. Vsak
 delavec, ki je kedaj pri-
 šel v dotiko s kapitalističnimi so-
 dišči, je to občutil.

O državnem in zvezno držav-
 nem zboru pa sodi tudi vsak delav-
 vec z ozirom na zakonodajo, koliko
 so tam že sprijeli zakonov v
 korist delavcev. Do danes še no-
 benega. Senat je pa v tem oziru
 še slabši. Saj so senatorji skoraj
 le milijonarji. Od milijonarjev pa
 delavec, ki je moderni suženj, ne
 more pričakovati drugega kot pa-
 lico in bič.

Delavci! Zapamtite si zadnje
 besede in glasovali bodete za so-
 cialiste.
 S soc. pozdravom
 V. P.

Aberdeen, So. Dak.
 Delavci! Zavedate se, da mora-
 mo v tvornici trdo delati v slabem
 in zaduhem zraku. Industri-
 alna mesta so prokletstvo in ne-
 rešča za delavce. Slaba stanovan-
 ja, okužen zrak na ulici in v tvor-
 nici; plača pa \$1.50 do \$1.75 na
 dan. Kdor nima rokodelstva, mo-
 ra peči svoje telo po 12 ur na dan
 pri žarečem in razbeljenem plav-
 zu. Pri takem delu in tako skromni
 plači je pa nemogoče, da bi si
 delavec prihranil kak cent.

Tovariši delavci! North Dakota
 slovi daleč naokrog kot žitnica.
 Na tisoče delavcev potrebujejo
 farmarji med Fargo in Bismark,
 N. D. Plača je \$2.50 do \$3.50, hra-
 na in stanovanje. Delo na farmah
 prično približno s prvim julijem
 in konča približno o Božiču. Naj-
 več delavcev potrebujejo v avgu-
 stu, septembru in oktobru ob ča-
 su žetve in mlatve. Delo dobi vsak
 do, kdor količkaj razume angle-
 škali ali nemški jezik. Kdor se ne-
 če seznaniti s posebno vrsto živa-
 lje, ki je jako prilagodna eiga-
 nom, mora nekaj milj od železniške
 prog delajo navadno ljudje, ki jih
 poznajo tukajšni farmarji pod
 imenom: "Chicago box-car-bum."

Na farmah je treba delati več
 kot deset ur dnevno: od zore do
 mraka. Ali delo je prijetnejše ker
 ni težko in se dela v svežem zraku,
 pa tudi ni nobene življenjske
 nevarnosti.

S temi vrsticami nočem delati
 nobene reklame za farmarje, pa
 tudi ne igrati ulogo agenta. To
 povem, da me ne bo nihče razumel
 narobe. Ko se naveličam delati,
 bom šel zopet naprej. Ne vabim
 nikogar, da bi šel sem. Te vrstice
 veljajo le tistim, ki so brez dela
 in bi se s tovornim vlakom peljali
 skozi to državo. Dobro je, če člo-
 vek na potu vjame kak groš, ker
 se brez denarja danes kupi nič.
 Ne razumite narobe, da me ne bo-
 dete kleli.

Pozdrav vsem sodrugom.
 Š.

Frontenac, Kansas.
 Centeni urednik!
 Od povsod čitamo dopise v
 "Proletarcu", da naj se delavci
 varujejo špijonov, kekar so v bo-
 ju za svoje pravice. To svarilo je
 umestno. Špijoni prihajajo v ov-
 čjih oblačilih. Poglevni in krotki
 so, a od znotraj so pa zgrabljeni
 volkovi, ki ščejo žrtev, da bi jih
 požrli.

Tudi v naši naselbini in okolici
 že počiva delo od prvega aprila,
 ker premogarji nočemo brezpo-
 gojno vpogniti svoj tilnik pod ka-
 pitalističnim jarmom. Do danes je
 še sloga med nami, ko pišem te
 vrstice. Za prihodnost v splošnem
 ne vem. Ali trdno sem prepričan,
 da nobeden slov. premogar ne po-
 stane skeb, Judež, kot smo to čita-
 li o štrajku v Westmoreland, Pa.

Premogarji! Rojaki in tovariši
 po razredu! Pred štirimi leti sem
 se vrnil iz stare domovine. Naselil
 sem se na Herminie v nadi, da s
 poštenim delom preskrbim svojo
 družino v toliki meri, da ne bo

treba vsaki večer skrbeti vsled
 slabih gmočnih sredstev, kaj se bo
 kuhalo drugi dan v loncu.
 Takrat je bila igračica dobiti
 delo. Seveda delo! Mar je delo
 vse? "Prinesli" so mi delo skoro
 raj na stanovanje. Ali delo ni vse!
 Po poklicu sem premogar. Šel
 sem torej v premogokop. Ali prvi
 dan sem uvidel, da imajo preveč
 priganjačev, takozvanih bosov. Če
 bi našel vse z imeni po vrsti, bi
 jih zbral za ta majhne litanije
 vseh svetnikov. Ker bi pa imena
 teh kapitalističnih višjih hlapcev,
 ki se delijo na različne sarže kot
 pri vojakih, bi čitatelje morda
 dolgočasilo, jih opustim.

Ti višji hlapci, ki so zelo zeleni
 v premogarski obrti, so sodili tudi
 druge premogarje po sebi. Ker so
 bili sami zeleni, so smatrali tudi
 vse druge zelenim. Psovke so lete-
 le na nas od vseh strani. Delo je
 bilo pa še slabše kot na srednje-
 vekijskih galejah.

Imeli smo slab zrak. Delali pa
 po deset in dvanajst ur na dan;
 pa imeli smo tudi varnostne sve-
 tilke: torej slabo luč.

Nekoč vprašam rojaka, ki je
 delal v bližini mene, koliko je za-
 služil v zadnji polovici meseca.
 Odgovoril je: "16 dolarjev." In
 vprašal sem ga, koliko časa že de-
 la. Dobil sem odgovor osem mese-
 cev. Zopet sem vprašal, koliko je
 že prihranil. Pa odgovoril ni nič.

Po kratkem molku je še le dejal:
 "Še dolžan sem v prodajalni pre-
 mogarske družbe, ker moram ku-
 piti vse tam, poleg me pa še ogo-
 ljufajo."

Prvi trenotek mu nisem verjel,
 Ali kmalu sem se prepričal, da je
 govoril resnico.

Siromak je imel zavihane hla-
 če do kolena. Delal je bos v osem
 do deset paleev globoki vodi. Po-
 svaril sem ga, naj obuje čevlje, da
 se ne prehladi ali obreže.

Ali odgovoril je z rezkim gla-
 som: "Tega ne storim. Če raz-
 trgam obutev; moram kupiti no-
 vo. Pri nakupu me pa zopet ogo-
 ljufajo, kolikor jih je volja. De-
 narja ne vidim nikdar. Vsled te-
 ga moram kupiti vse v prodajalni
 družbe."

Svetoval sem mu, naj se pritoži.
 Ako ni zmožen angleščine, naj na-
 prosi, katerega rojakov, da bi za
 njega tolmačil.

Dejal je zopet: "Ako se prito-
 žim sam, se posmehujejo v prodaj-
 jalni družbe. Če naprosim katerega
 rojakov, da bi govoril za mene,
 ne gre nobeden. Vsi se bojijo, da
 bi bili ob delo."

"Bom šel pa jaz s teboj," sem
 pristavil dobrohotno.

"Nikar," je odgovoril. "Oba
 bodeva odpuščena."

Nekaj dni po tem pogovoru je
 zginil moj voziček naložen s pre-
 lomom, ne ve se kam. Pritožil
 sem se. Višji hlapec me je pa prav
 pošteno ozmerjal. Dejal je: "Mi-
 šliš, da bodem jaz pazil na tvoje
 vozičke."

Sprl sem se z njim. Mislil sem,
 da je tako kot v južno zapadnih
 državah. Pa pomagalo ni nič.
 Drugi dan sem šel zopet do nje-
 ga. A pozdravil me je po pristno
 ameriško. Krotil me je s takim
 imenom, kakršnega se ne izgovarja
 v družbi dostojnih delavcev.
 Zgrabil sem ga za vrat in stisnil
 ga s tako silo, da mu je jezik tako
 daleč pogledal, kot bi bil na
 vešalih.

Zdaj je z hreščecim in pojemaj-
 jočim glasom prosil odpuščanja.
 Spustil sem ga, ko je obljubil, da
 dobim plačan voziček, pa še ene-
 ga povrh. Odtod sem šel k vagi,
 da vidim na svoje oči kako golju-
 fajo premogarje.

Kedar se je vsul premog, že so
 vpili podrepaniki premogarske
 družbe, če je bil v vozičku le en
 kamenček: "Škrli, škrli! (Slate)"
 Višji hlapec je pa urno zapisal 10
 sto funtov mesto 14 sto.

Takšne so bile razmere v pre-
 mogokopu, ker premogarji niso
 bili organizirani.

Protestiral sem proti takemu
 početju.
 Ali bežati sem moral od vage,
 ker so me zaslepljeni delavci spre-
 jeli kot psa.
 Spremenil sem taktiko. Agitirati
 sem pričel za unijo. Dokazoval
 sem jim, da družba pokrije vse
 obratne stroške s tistim premo-
 gom, katerega poveri višji hla-
 pce družbe premogarjem pri vagi.
 Učil sem svoje tovariše, kako po-
 trebna je unija, ako hočemo od-
 straniti te vnebovpjoče krivice.
 Ali odgvarjali so mi v svoji ne-

vednosti, da unijski delavci dela-
 jo le dve leti, potem pa štrajkajo.
 Ko sem uvidel, da ne opravim
 nič, pustil sem jih v miru. A pre-
 mogarji, moji lastni tovariši so
 me šli tožiti k najvišjemu hlapcu
 kapitalistov, k vodju. Tudi višji
 hlapec me je zatožil, da ga nisem
 po prijateljsko objel okoli vratu.
 In najvišji hlapec, vodja se je po-
 nižal tako globoko, da me je pri-
 šel obiskat v jamo. V začetku je
 govoril prijazno z menoj, uvidev-
 š, da ne odneham, je pa postal
 "grob kot soldaški koc". Ker mu
 pa nisem ostal dolžan poštenega
 odgovora, sem pa zopet moral s
 trebuhom za kruhom.

Premogarji in tovariši! Ta ali
 čica dokazuje, kako bodo deloda-
 jalci delali z nami, če postanemo
 nezvesti uniji. Sužnji bomo, na-
 vadni sužnji. Plačevali nas bodo,
 kakor jih bo volja. Kravavo zaslu-
 žene groše bomo morali pa nositi
 le v prodajalne premogokopnih
 družb. Odrli nas bodo dvakrat:
 pri delu in nakupu.

Vsem premogarjem pa toplo
 priporočam, da razširijo "Prole-
 tarca" med premogarje. Vsak
 premogar bi moral čitati ta vrli
 in poučljivi list.

Vsem čitateljem "Proletarca"
 soc. pozdrav.
 Jožef Radelj.

Aberdeen So. Dak.
 Centeni sodrug!

Vročina je začetek pasji dni.
 Solnce pripeka in žge; žito in tra-
 va zorita, rožice pa cveto v praz-
 nični obleki. Kdor je rojen pod
 srečno zvezdo, da je potomec bo-
 gatih starišev, ali pa ima toliko
 eiganskega talenta, da živi na ra-
 čin družih, lahko na trebuhu leži
 v senci in čita "zanimive" pre-
 povedke o kralju Matjažu ali pa
 "Strah na sokolskem gradu," ako
 je navajen take gnojne duševne
 hrane. Veliki bogataši, ki imajo
 v žepu naš denar si privoščijo pa
 še boljše zabave. Vozijo se v Pull-
 manovih spalnih vozovih v družbi
 gledajo zaničljivo na tiste, ki de-
 lajo na polju ob železniški progji,
 ali ki hodijo delati v plavže in
 tvornice, da tam pocepaajo vsled
 neznesne vročine kot muhe na tla.

Kedar ekspresni vlak pridrdra
 do oceana, pa ta vsegaita gospo-
 da zasede kajite v prvem razredu
 in se pelje v evropska letovišča,
 kjer je mnogo zabave, ker se tam
 še ni vgnezdil ameriška prohibi-
 cijska hinavščina.

V teh letoviških lahko gleda
 človek moralno propast sedanje
 kapitalistične družbe. Kapitalisti
 ne poznajo oskrbi za vsakdanji
 kruh.

vsaki dan pošteno naklestil. Ta vsakdanji tepež je pa v moji duši obudil prepričanje, da sta oba nemurna: učitelj in župnik. To je bil tudi vzrok, da sem stoiki kot nekdanji Špartanci prenašal udarce, ki so imeli meni vbiti v možgane, da moram klečeplaziti pred bedaki, katere so drugi bedaki postavili za višja bitja na zemlji.

Vsenučeljski profesorji pa tudi niso mnogo boljši. Resnica je, da ne pretepajo dijakov. Mogoče se bojijo, da bi kak krepak fant ne poskusil nekaj naobratnega. Dal jih na koleno in jih po metodi yajškega učitelja učil, da surovost ni izobrazba.

Ali dijakom dokazujejo z "logičnimi" dokazi, kakršne razume le jezuit, da je povsem v redu, če imamo na svetu gospodarje in sužnje. In ti profesorji žalostne vrste, se izgovarjajo, da si vsak človek, ko zapusti univerzo, lahko ustvari svoje mnenje o današnjem gospodarstvu in družbi.

Res niso vsi profesorji taki, večina pa le uči tako. Kedar mlad fant ostavi šolske klopi, ne vé, ali je radi tega na svetu, ker šteje zemlja enega prebivalca več, ali pa radi tega, da bi živel po naravnih zakonih.

Fantje, ki zapustijo šolo, dobijo pravi poduk o življenju še le iz dobrih časnikov. Teh časnikov se bojijo vsi sleparji: kapitalisti in ljudje, ki priporočajo drugim, da naj čakajo na socializem po smrti. In nauk dobrih časnikov paralizirajo s tem, da dajo za en cent funt tiskanega papirja: rmenega časopisja, ki nima drugega namena kot poneumniti ljudstvo.

Kdor ne opazi tega, verjame vse lažnjivemu kapitalističnemu časopisju. Delavci tudi letos ne bodo imeli počitnice. Izvzeti so le tisti, ki ne morejo dobiti dela ali so pa na štrajku.

Taka je današnja družba, tak je današnji gospodarski zistem. In za tako laž naj bi se ogreval? Kdo? Mar jaz, navaden kmet, ki se ni učil lagati v šolah?

Za kapitalistično laž se ne moreta ogrevati kmet in delavec. Prerijski farmar.

sveta in agitacija. Drugo je zmanjšanje prilike za kupovanje žganja. Tako bi se odpravilo vsiljevanje žganja.

Pogostoma daje prodajalec tega žganja delavcem le tedaj druge potrebščine na kredit, če kupijo tudi žganje.

Zakon hoče vpeljati koncesioniranje prodaje žganja. Vsakdo ve, kako lahko nastane iz takih koncesij korupcijski fond.

Se na Dunaju je največja težava, otvoriti gostilno brez pijače. V ljudskem domu se je hotela napraviti taka gostilna, a magistrat jo je odbil, češ, da ni lokalne potrebe. Poizkus, prodajati na ulicah in trgih topel čaj in kavo, da bi se omejilo žganjepitje, se je pa prepredil. Kje so take tendence, si je lahko misliti, kaj se more pričakovati od te postave. Najprej je vlada hotela prodajo žganja tako omejiti, da na 500 prebivalcev ne bi prišla več kot ena prodajalna.

Od leta 1891, se vlada korak za korak umika. Rad bi sprejel zakon, tudi če bi le malo pomenil. Ampak ničla je premalo. Ne ugovarjam kazenskim določbam za gostilničarje; ampak nekatere teh določb so smešne, n. pr. izjema za avtomate. Vsak gostilničar si bo lahko mislil: Čemu bi hodil v nevarnost? Naj se ljudje avtomatično upijajo. Kazni za pijane se nikdar ne morejo upravičiti. Rečeve, ki nosijo svojo opico na ulico, bodo zaprli; bogati pijanec, ki ga nalože na avtomobil in odpeljejo domov, bo pa prost. Na ta način je to razreden zakon.

Glavovali bomo zato, da se načrt še enkrat odkaze odseku. (Živahno odobravanje pri socialnih demokratih.)

Delavci tudi letos ne bodo imeli počitnic. Izvzeti so le tisti, ki ne morejo dobiti dela ali so pa na štrajku.

Taka je današnja družba, tak je današnji gospodarski zistem. In za tako laž naj bi se ogreval? Kdo? Mar jaz, navaden kmet, ki se ni učil lagati v šolah?

Za kapitalistično laž se ne moreta ogrevati kmet in delavec. Prerijski farmar.

Boj proti alkoholizmu, kakor ga misli ta zakon, se vodi pod čudnim pokroviteljstvom vlade, ko vendar vsakdo ve, da se opira velik del finančnega gospodarstva vlade ravno tako ob uživanje žganja.

Apostel Pavel je vedno upozarjal, da se mora človek udati v razmere. Kdor je hlapec, naj ostane hlapec, če ga gospodar sam ne osvobodi. Krščanstvo torej tudi v tem oziru nima najmanjšega odnosa, ja ali stika s socialno demokracijo.

Tako govori katoliški škof. On mora to pravzaprav bolje vedeti, nego kak Krek ali Gostinčar. Tudi delavci smejo njemu več verjeti kakor raznim krščansko-socialnim voditeljem, ki niso škofi, torej tudi nimajo toliko svetega duha v sebi.

Hlapec naj ostane hlapec. Tako torej uči krščanstvo. In delavci, ki mislijo, da je na svetu vendar še kaj boljšega kakor biti hlapec? Ali se morejo, ali se smejo vdinjati strankam, ki stoje na takem "krščanskem" stališču?

A škof ima prav. Kako naj bi cerkev dovolila drugačno mišljenje? Kaj pa bi bil tak škof, če ne bi "hlapec" robotali zanj? Kaj bi bila cerkev sploh, če ne bi bilo "hlapecov", katerih žulje, izpremenjene v denar, zna cerkev napeljevati v svojo bisago? Je že prav; cerkev ne more trpeti, da bi se hlapec osvobodjevali, če hoče ostati bogata in močna. Za svojo moč potrebuje bogastva, za bogastvo potrebuje hlapecov, torej — hlapec naj ostane hlapec. In klerikalec, ki govori drugače je hinavec.

Delavci pa naj bi spoznali, da ima škof prav in naj bi tudi svojim zaslepljenim tovarišem nekoliko pridneje odpirali oči.

"R. P."

KNJIGE

v zalogi "Proletarca":

Table listing books for sale in the 'Proletar' shop, including titles like 'Socializem 1 zv.', 'Socialna demokracija', 'Zakaj smo socialisti', etc.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenic in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

NAŠI ZASTOPNIKI.

- List of agents for Pain Expeller in various states: Illinois: Joe Bratkovič, Pennsylvania: Joe Pojk, Pueblo, Colo.: Chas. Batista, etc.

John Gašperin, 22. Stagg St. Brooklyn, N. Y. Cleveland, O. Frank Černe in Frank Cirk, za Cleveland in okolico.

Lorain, O. in okolico Frank Vevar.

- Conemaugh, Pa.: Frank Podboj in Anton Steržisa. Darragh, Pa. in okolico: Ivan Ring. Toni Mrak za Hackett, Pa., in okolico. Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja. Louis Glažar za Sygan, Pa. in okolico. Vandling, Pa.: Frank Verbaj, box 135. Willock, Pa.: Jakob Dolene, box 3. Davis, W. Va.: John Mesojedec, Box 337. Kenosha, Wis.: Ignac Radovan. Millwaukee, Wis.: Frank Novak in Charlie Eliaš. Cumberland, Wyo.: Lozekar Gašper. Hudson, Wyo.: Anton Jalovčan. Rock Springs, Wyo.: Valentin Stalick.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico. FRANK ZORNJAK, 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA, 1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR! IG. KUŠLJAN GOSTILNIČAR 229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Ima najbolje pijače in vedno pripravljene priprave, po zmernih cenah. Lokalni in potujoči rojaki - dobrodošli!

Sodrugil! Priporočaj te hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prenov in drugih dragotin. Isvrhuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Obiščite ga! Društvene regalije, kape, prekoramnice, bandera itd. za slovenska društva najbolje preskrbi Emil Bachman 1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovenec in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovjšem kroju. Unijako delo; trpešno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k epa. daji v delokrog oprave - oblek. Pridite in ogledjte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

NE ZAMUDITE

prilike, kedar ste doma ali pa na počitnicah. Dajte fotografi sebe ali pa družimo. Mogoče je edini slučaj, da ste vsi skupaj. Ne zamudite prilike in zglasite se pri

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu. 1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO. NA VOGALU 14. PLACE. TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

SLOVENC V CHICAGI, ILL. POZOR! "Slovenski Dom", št. 86, S. N. P. J. priredi dne 21. avgusta t. l.

Veliko Travniško Veselico (Piknik) V ATLAS PARKU

Vstopnica 25c. Ženske v spremstvu proste vstopnine. Začetek ob 10 uri dop. Velika tekma v dirki. Za možke je darilo dragocena ura z verižico, za ženske pa dragocen prstan. Na veselilnem prostoru dobro, moderno kegljišče. Vsaki voz ulične železnice, ki vozi do Elston proge (Elston car), bo pripeljal izletnike do cilja. Atlas park je v bližini Češkega pokopališča. Upajajo, da se Sloveni in Slovence v Chicagi vdeležijo piknika v največjem številu, kliče mo vsem na svidenje na veselici. ODBOR.

MEDNARODNI PIKNIK!

INDUSTRIAL WORKERS OF THE WORLD

priredi dne 21. avgusta 1910 velik mednarodni piknik v PETERSON'S GROVE

59 SO. WESTERN AVENUE.

Tam bo ples, petje, govori v petih jezikih in razne zabave v korist delavskemu gibanju v Ameriki.

Vsi slovenski delavci na krov!! Vstopnice se dobe pri upravnistvu "Proletarca", 1830 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. LAWDALE CLOTHING HOUSE S.W. Corner 26th & Central Park Ave. Srajce vseh vrst in cen.

RUDOLPH LAYER LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajamo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, krawat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE JURI MAMEK, 1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicocele, Stricturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenico in boleznit tihodih se možkih. Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim uspešno. Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati - le za uspešno. Ozdravim pozitivno žilodolčne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen. Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglioti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vode. Pljuča, naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim s mojo najnovjšo metodo. ... Ženske bolezni v osadju, beli tok in druge zdravim za stalno. - Zastrupljenjs in vse druge kožne bolezni kakor priče, ture, garje, otekline. - Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastoj. Govorimo slovensko.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. CHICAGO between Randolph and Lake Sts. Urađuje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA - izdelovatelj - sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

Jako važno vprašanje? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"? Še ne! - 1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Stebri družbe.

"Dá, hm... vse sile... go spod!" mrmra in zopet dene smotko v usta. "Vrag vzemi volitve in tebe," si je mislil.

"Treba je, da sestavimo takoj odbor. Kandidata imamo, kajne?" veselo nadaljuje Pavšič, drgljajoč z rokama, kakor bi ga zeblo.

"Dá, hm... seveda ga imamo!" je rekel jezen trgovec.

"Na vas se lahko zanesemo, vse kakor, samoočebni umljivo. Prosim, pojdiva iskati še drugih!" In Pavšič je krepko prijel za debelo, mastno trgovčev roko in ga odzgal dalje po vrtu.

"Lep človek ta Pavšič," pripomni baronica Lahm, leno mahajoča s pahljačo.

"In bogat!" doda bankirjeva žena, gospa Majerjeva.

"A kdo je oni debeli gospod?" vpraša zopet baronica, zroč v neko visoko damo, ki je koketirala z majhnim častnikom z enim redom.

"To je trgovec Pompe, tudi sila bogat človek."

"Bogat?" začudi se glavarjeva soproga, še vedno mahajoča s pahljačo. Tudi gospa Majerjeva je razprostrla svetlo pahljačo in pričela mahati z njo, nalahno pregibajoče prste.

"O čem govorite?" vpraša približavaša se advokatova soproga, gospa Zbirova.

"O trgovcu Pompu."

"Tfu! Ostuden človek. Svoje dni je bil majhen branjevec, a je dobil potem srečko za 50.000 lir. Njegova žena je navadna kmetica. Zato hodi vedno sam. Doma pravi, da jo strahovito pretepa!"

Vse tri so se smejale.

"Sedaj bo četvorka," reče zvočne s svojim dekliskim glasom približavaša se gospa Grumova; prikloni se damam ter naglo zopet odhiti. Njeno tolsto telo se je treslo, kakor bi bilo iz testa — Zatrobil se je poziv na četvorko. Dame in gospodje so se drenjali v salon, a pokazalo se je, da je premapjen za toliko število parov, in odločili so se za vrt. Drenjali so se zopet navzdol. Prišla je tudi Božena, ki je bila vsa mokra od vročine, spremljana od Eve in mladega moža v sila dolgem fraku in s črnimi brki.

Za njimi je prišlo nekaj mladih ljudi, ki so se smejali in šalili.

"Ah, was für eine Dirne!" je rekel nekdo v družbi in ostali so se zopet bušili v smeh. Bili so že pijani in ostali gostje so jih gledali mrmraje po strani.

Dame pred orkestrom so molčale in zardevale. Orkester je zavrnil, pari so stopili v vrste in ples se je zopet pričel. Iz velike trolebente pa se je čul enokomerni debeli ho-ho in se odbijal po prvih parih...

Ob štirih zjutraj se je Valon z Boženo poslovil in odpeljal.

Bil je povse zmučen in pobit. Cel večer ga je mučila ljubosumnost na starega Rubenca, dasi je skušal izbiti to misel iz glave. "Na kandidata smrti ne bom ljubosumen!" si je ponovil nestrastno, dasi je bil sam tudi star in je poznal Rubenčovo vdanost do svoje žene. Ko je videl, da sivi predsednik zelo lepo občuje z Boženo, mu je bilo, kakor da bi sedel na iglah. Ozlovoljen pa je bil tudi, ker je videl, da so nekateri tiho zgražali nad navzočnostjo Božene, katero so tudi omožene dame prezirale, katere pa je on smatral za mnogo slabše kakor njo.

V ušesih pa mu je še vedno žumel debeli ho-ho, ho-ho — — —

IV.

Volilna doba se je pričela s političnimi shodi. Vse stranke so tek morale v delavnosti, izdajale oklice, obljubovale in hvalile svoje kandidature na vse načine. Valon je govoril na raznih shodih in njegovih govori so se razširjevali v tisočih izvodih. Po shodu ga je spremljala Božena. Valon je postal zmeden in sila nervozen v tem boju, v katerem so z ene strani povzdigovali njegovo osebo v nebesa, drugi jo zopet grdili. Bile so tri stranke: konservativna je kandidirala Valona. Ta stranka je bila najmočnejša. "Neodvisno meščanstvo": Mali obrtniki, rokodelci in nekaj trgovcev je nastopalo samostojno. To so bili ljudje, katerih pamet ni segala tako daleč, da bi spoznali gospodarske zakone, pod katerimi so ginili, zahtevali so, da jih pod-

pira država. Tretja stranka je bila revolucijiska. Njeni nauki se niso bili znani ter so jih pojmi, ne izvemši politične voditelje te struje, le nejasno in megleno. Ta revolucijiska stranka je izdala list "Organizator" in je kandidirala Josina, mladega, površnega človeka, ki ni imel posebnega ugleda in potrebnega znanja.

Na predvečer volitev se je ustavila pred hišo, kjer je stanovala Božena kočija in skočil je iz nje ves zasopel Pavšič v navadni obleki. Ta Pavšič je bil vodja agitacijskega odbora konservativne stranke. Bil je kakor rojen za agitatorja, ter je pri vsakih volitvah žrtvoval tisočake za propagando, za kar so mu konservativni listi peli zahvalne pesmi. Iskal je Valona povsod, a ga ni mogel najti, dokler ni domislil Božene.

Valon in Božena sta sedela pri odprtem oknu. Ko je Pavšič vstopil, je Valon naglo vstal, mu hitel naproti, ter mu krepko stisnil roko. Pavšič je je globoko priklonil Boženi ter na to prosil Valona, da bi na samem govoril z njim. Odšla sta v sosedno sobo.

Mrak je legal na zemljo. Vrhovje cestnih kostonjev se je gibalo in vršelo. Na trgu je svirala godba in posamezni zvoki so prihajali od Božene, sedeče pri oknu. Postala je melanholična. Nekaj prijetno žalostnega je ležalo v zraku. Iz ulice so se čuli trdi koraki delavcev, ki so stopali po tlaku. Nekateri so pušili pipe in časih je ozek in dolg curek dima priplaval do okna, se malec nagnil v sobo in zopet plazil ob zidu navzgor.

Valon seje vrnil k njej bled. "Kje je gospod Pavšič?" ga vpraša ona in ni opazila njegove potrtosti.

"Sedaj drdra kočija, čuj!" odvrne. "Odšel je po malih stopnicah in se priporočil."

"Kaj ti je, Makso?" zavpije prestrašena, ko se je ozrla v njegov blede obraz. Zgrudil se je na zafa kakor onemogel, držeč v roki časopis.

"Kaj je?" ponovi zopet. Molče ji je pomolil časopis ter se nasmehnil kakor se nasmehujejo obsojenci.

Božena je vzela časopis. Bil je "Organizator". Tam na srednji strani je bilo nekaj debelega tiskanega in podčrtano z rdečim svinčnikom. Pri čitanju je njen obraz vedno bolj blede in ko je končala so ji roke omahnile in zrla je nemo v Valona, ki je podprl glavo. Ta ponosni človek, ki je imel toliko ljudi podrejenih, ki je samozavestno govoril na parlamentarnem odru, je sedaj jokal. Skozi prste so mu kapale solze in se zlivale v francosko bradico.

"Lopovi!" sikne Božena in pogleda zamišljeno skozi okno.

"Organizator" je prinesel uvodnik: "Stebri družbe", v katerem je bilo čitati: Predvsem se kandidatova zmožnost spoznava po njegovem življenju. Kdor stopa v politiko, mora imeti čisto vest. Ali pa jo ima naš protikandidat Makso Valon. V imenu vere in države kandidira v državni zbor. Na svojem zadnjem shodu v Dolgem dolu, je pripovedoval, da je naša stranka za prosto ljubezen in da hoče odpraviti zakon. To je govoril Valon, ki živi v konkubinatu z neko bivšo igralko, kateri plačuje mesečno 500 kron in še več in je tako brezobrazen, da vodi svojo priležnično po političnih shodih s seboj ter se ne sramuje govoriti o stvareh, katerih sam v življenju ne zanika itd. itd. List je prinesel vse podrobnosti iz njegovega življenja in razmerja med njim in Boženo.

Bil je uničen!

"Kaj hočejo sedaj od tebe?" vpraša Božena strahoma.

"Da tožim!"

"Josina?"

"Da!"

Zopet je nastala tišina. Po ulici je vpil mlad človek z belim predpasnikom: Sladoled! Sladoled-o-l-e-ed! Od trenutka do trenutka se je prikradel temen in pijan zvok godbe v sobo in veter je potegnil, da so zašumeli kostonji.

"Ali boš tožil?" vpraša ga zopet ona.

Ni se ganil. Zasmilil se ji je ta stavec, uničen radi nje. Kostonji so žumeli neprestano in od daleč je še bilo slišati čisti glas prodajalca:

"Sladoled!"

Končno se je Valon zravnil. Oči so mu bile mokre, a njegov

obraz je dobil izraz strogosti in odločnosti. To je nji dalo nov pogum.

A govorila tisti večer nista nič več o tem.

"Sedaj sem ubit!" reče drugo jutro Valon, ko je vstal in se napravil. Zgledavši časopis na zofi, ga je zmečkal in vrgel skozi okno.

Molče je sedla ona k zajutreku. Počasi je pomakala kruh v kavo.

"Kaj bo sedaj s teboj, Božena?" vpraša tiho on in gleda v kavo, kjer se je videla njegova ozka brada.

"Kako govoriš?" reče Božena terjenja jesti.

"Ti vendar veš, da ni nobenega izhoda. Jaz nisem strahopetnež. Umazan hočem biti med dostojnimi ljudmi."

Božena je prestrašena vstala in hodila po sobi; ustavila se je pred oknom in zamišljeno gledala v nebo.

(Dalje prihodnjici.)

DVE TRI O ORGANIZACIJI.

Socialno demokratična stranka mora biti sestavljena iz socialnih demokratov. To je menda tako jasno, da ni treba dokazovati. Toda — kdo je socialni demokrat? Marsikdo postavlja stvar na glavo pa misli: Socialni demokrat je vsak pristaš socialno-demokratične stranke. To se sliši tako, kakor da bi bilo zelo naravno. Pa je vendar zmotno. Nasprotniki se lahko zadovoljujejo s tem, da smatrajo za liberalca človeka, ki glasuje pri volitvah za liberalne kandidature, za klerikalec pa tistega, ki daje svoj glas klerikalnemu kandidatu. Tako skromna pa ne sme in ne more biti socialno-demokratična stranka. Od tistega, ki hoče veljati za socialnega demokrata, se mora zahtevati mnogo več.

Prvo, kar se je že mnogokrat naglašalo, je organizacija. Socialni demokrat mora biti organiziran. Socialna demokratična je politična stranka; socialni demokrat mora torej biti politično organiziran. Kdor ni politično organiziran, ni socialni demokrat in nima pravice, imenovati se tako, pa če bi zahajal na vse shode, če bi bil najzvestejši član svoje strokovne organizacije in če bi nosil najbolj rdeče kravate.

Socialni demokrat mora biti politično organiziran. To je prvi pogoj, ki se mora na vsak način izpolnjevati. Tu ne opravičuje noben izgovor.

Zakaj? Socialna demokracija je stranka delavstva. Vsa njena moč tiči v delavstvu. To je vse drugače, kakor pri drugih strankah, v katerih je merodajno vodstvo. Politično združeno delavstvo — to je socialno-demokratična stranka. Zdržitev pa ne sme viseti v zraku: taka mora biti, da se lahko vidi in prime. Stalna mora biti. Taka, da se lahko zanaša sama nase. Taka zdržitev pa mora biti le organizacija.

Pravimo: zdržitev zavednega delavstva je socialno-demokratična stranka. Zdržitev pa seveda ni več vredna, če je le na svetu, kakor kup desek ali presti. Namen te zdržitev je delo in sicer tako delo, s katerim se najbolj gotovo dosežejo cilji. Torej taka zdržitev, ki spoznava svoje cilje, ki najde pota in sredstva in ki lahko uravna delo tako, da pride po določenih potih z najuspešnejšimi sredstvi do pravega cilja. Živa zdržitev! Taka celota, ki dela z vsemi udi, z vsemi čutili, z vsem umom za skupni cilj. Taka celota, ki ma vse ude, vsa čutila, ves razum.

Delo za skupni cilj je raznovrstno. Le tedaj se more opraviti, če se primerno razdeli in če vsak opravlja svojo delo tako, da se delo vseh udov natančno vjema.

Le v organizaciji je to mogoče. Zato je organizacija predpogoj smotrenega socialno-demokratičnega dela in zato mora biti socialni demokrat politično organiziran.

Zakaj politično? Socialna demokracija je politična stranka. Ona ima opravljati politične naloge delavstva. Kapitalizem gospoduje v sedanji družbi s svojo gospodarsko močjo; toda oblika te moči je politična in dokler mu delavstvo na tem polju ne izvije iz rok, se ne more osvoboditi. Delavstvo mora dobiti politično moč v svoje roke;

daj šele bo lahko dalo družbi tisto obliko, ki jo potrebuje.

Do politične moči ne more delavstvo priti drugače kakor s političnim bojem. Političnega boja ne more voditi drugače kakor s politično organizacijo.

Kdor ni član politične organizacije, je torej za socialno-demokratično stranko toliko vreden kolikor muha, ki leta po zraku pa sede zdaj sem, zdaj tja.

Kdo naj se bojuje za delavce, če se ne bodo bojevali delavci sami? To naj bi preudarili tisti, ki se radi pobahajo: "Socialdemokrat sem!" — ki pa niso člani politične organizacije in se brigajo zanjo toliko kolikor za lanski sneg.

V čem je moč socialno-demokratične stranke? Ne v mnogih takih, ki nosijo rdeče kravate in se bijejo po prsih, ampak samo v organizaciji. Deset organiziranih, ki so zavedni, ki izpolnjujejo svoje dolžnosti in opravljajo socialno-demokratično delo, je več vredno kakor sto kričavev.

To naj premislijo naši delavci; po tem naj se ravnaajo. Kdor ni politično organiziran, ni in ne more biti socialni demokrat.

— V angleškem državnem zboru se je zaključila razprava o ženski volilni pravici. Zanimivo je, da je za žensko volilno pravico nastopila konservativna stranka, proti njej pa liberalna z ministrskim predsednikom Asquithom na čelu. Seveda ni šlo tu za splošno volilno pravico žensk, ampak le za nekakšno damsko volilno pravico. Tiste privilegirane dame, ki že smejo voliti v občinah in grofijah, naj bi dobile to pravico tudi za parlament. Tudi niso bili v konservativni stranki vsi člani enakega mnenja. Tako je n. pr. Balfour bil za načrt Churchill pa je dejal, da je protidemokratičen. Ministrske predsednik Asquith je rekel, da se mu zdi bolje, ohraniti steno med obema spoloma, ki obstoja tudi v parlamentarnih sistemih drugih držav. V drugem čitanju je bilo 299 glasov za načrt, 190 pa proti. Ko pa se je glasovalo, načrt izročiti komisiji, se je ta predlog odklonil s 320 glasovi proti 175. V sedanjem zasedanju je torej načrt tako kakor odpravljen.

— V Albaniji se niso povsem končani nemiri. V tibraskem kraju so bili zopet boji med turškimi četami in arnavtskimi vstaši. Več upornikov so Turki vjeli in poslali pred vojno sodišče. V Prevezo je odšel turški parnik z 32 težkimi topovi.

Nekoliko aforizmov in podobnih rekov.

Dober pes je boljši kot hudobni človek.

Marsikdo, ki nosi rede in odklovanja na prsih, zaslužil bi vrv za vrat.

Tudi patriarh krade, če je lačen.

Lakota se rablja (krvnika) ne boji.

Hlepivec (štreber) izkorišča ljudij kakor plezavec klincev na lestvi: najpreje jih išče z rokami, potem pa hodi po njih.

Kdor zakone (postave) daje, naj jih prvi sam poštuje.

Vsak norec si skuha kosilo, kadar ima že vse pripravljeno.

Dobra žena je boljša kot zlat stolp.

Majhne tatove obešajo, pred velikimi snemajo pa klobuke.

"F. S."

NOTA: Vse prijatelje in znanke izven Chicage obveščam, da sem se preselil. Naslov se glasi: 2647 So. Millard Ave. Chicago, Ill. Toliko v pojasnilo, da ne bo kdo pisaril na stari naslov.

Jože Zavertnik, st.

Slov. soc. klub Slovenija, št. 20 Indianapolis, Ind. bo imel svoje redne mesečne seje vsako 3. nedeljo v mesecu ob pol treh popoldne. Seje se vršijo v dvorani Antona Hvalica, 717 Warman ave. Organizator V. Sroj. Tajnik F. Godina W. Pearl St.

V Egiptu so suhe krave požrle debele. Danes pa požirajo debeli kapitalisti drobne (suhe) malo-obrtnike.

Bolezen v križcih.

To zelo bolečo vrsto revmatizma, ki prime hrbtno mišice, je po mnenju znamenitih zdravnikov popisavati slabi higijeni, osobito nepripravni hrani in pijači. To je mogoče tudi vzrok vsakega revmatizma. Oni, ki slučajno trpe na tej bolezni, morajo skrbeti, da njihovi prebavni organi delajo s polno silo, da jedo samo redilno hrano in morajo paziti na najmanj nerednosti v delovanju njihovega telesa. Zamorejo se vedno zanesti na Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, katero hitro izčisti cel prebavni sistem od slabih snovij, ojači živce in izčisti kri. Rabi naj se v boleznih želodca, drobovja, krvi in živcev. Rabi ga takoj, ko čutite, da se vam zmanjšuje tek in da začne vaše telo slabiti.

V lekarnah Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

FRANK UDOVIČ, EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street pri Blue Island Ave. CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem. Oddaljeni rojaki naj pišejo do pisnice.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,

1832 So. Center Ave., CHICAGO, ILL.

Sveže pivo v sodčkih in buteljkih prve vrste. — Unijske smodke in druga različna pijača — prima — ki spada v gostilniško obrt.

MODERNO KEGLJIŠČE!

Blaž Kaltineger.

Vse pritožbe glede uredništva in upravnštva naj se pošiljajo direktno predsedniku "Jugoslov. del. tisk. družbe" Franku Podlipcu, 604 N. Curtis, Chicago, Ill.

POZOR! POZOR! JOHN HROVAT, Hrvatsko-slovenski brivec se priporoča jugoslovanom za mnogo-brojen obisk. Brivnica prvega razreda. 1707 S. Center ave., CHICAGO.

M. A. Weisskopf, M. D. Izkušen zdravnik. Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer. 1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL moderno urejen salun NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y. Pišite po cenik knjig!

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ, 16—18 N. Halsted St., Chicago. Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov. Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"
Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.
PAIN-EXPELLER
dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke.
Po 25c in 50c v vsah lekarnah
F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK
Pazite na vrsto: zgo znamko s sidrom

JOS. PREZEL, Slovenska Grocerija,
1932 West 22nd Street, med Robey in Lincoln ul. **VOZI NA DOM.**

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan. Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

Joseph Kratky, 1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill. Izdelovalec najfinejših cigare vsake vrste. Na debelo in drobno.

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stržo," edini hrvatski sovjalistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkih in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in isobna.
Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR, 1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR! Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča
John Mladič 2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065. Residence Phone Irving 4176
URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK
Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice
Stanovanje: 3217 Sheridan Road.

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri
JOS. BERNARD-U 1903 Blue Island Ave. Telefon Canal 842 CHICAGO
Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Iztravnika preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popold. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeti bolniki naj pišejo slovanici.

Valentin Potisek GOSTILNICAR 1237-1st St., La Salle, Ill. Toči vse, gostilni podrejene pijače in se priporoča rojakom za obilen obisk.